

KIEGÉSZÍTÉSEK A GERECE FLÓRÁJÁNAK ISMERETÉHEZ

BARINA ZOLTÁN¹, LENGYEL ATTILA² és SOMAY LÁSZLÓ³

¹Magyar Természettudományi Múzeum, Növénytár,

1088 Budapest, Könyves Kálmán krt. 40.; barina@bot.nhmus.hu

²Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi kar, Növényrendszertani,

Geobotanikai Tanszék és Botanikus Kert, 7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

³Magyar Tudományos Akadémia, Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.

Elfogadva: 2008. október 15.

Kulcsszavak: flóra, Gerece, új előfordulás

Összefoglalás: Jelen munkában 12 edényes növényfaj előfordulásait ismertetjük, melyek közül hétnek nem volt korábban a Gerece területéről ismert előfordulása. A további fajok a hegység területén szintén ritkák, új adataink jelentősen kiegészítik azok hegységbeli elterjedéséről alkotott képünket. A hegységre újként kimutatott fajok között természetvédelmi szempontból értékes fajok (*Melica altissima*, *Orobanche hederæ*, *Orchis laxiflora*, *Veratrum album*, *Viola elatior*) mellett néhány adventív, illetve gyomfaj (*Euphorbia maculata*, *Digitaria ciliaris*) is megtalálható.

Bevezetés

A közelmúltban jelent meg a Gerece flórájának monográfiája, melynek lezárása óta eltelt közel 3 év alatt is tovább folyt a hegység területén a florisztikai adatok gyűjtése. A monográfia jelentősen megkönnyítette az újabb kimutatott előfordulások ellenőrzését és értékelését, így több, eddig nem ismert, vagy a Gerecsében csak egy-két adattal bíró faj előfordulásai váltak ismertté.

Anyag és módszer

A jelen munkában ismertetett előfordulások a szerzők egymástól független, a hegység különböző részein végzett munkájának eredményei. Az újonnan kimutatott előfordulások közül igyekeztünk kiemelni a legjelentősebbeket, azokat a fajokat, melyek korábban nem voltak ismertek a Gerece területéről, vagy csak alig néhány adattal rendelkeztek.

A dolgozatunkban használt földrajzi nevek tekintetében BARINA (2006: 57–113) munkáját vesszük alapul. A fajok nevezéktana SIMON (2000) munkáját követi. A gyűjtők rövidítései a következők: BZ – BARINA ZOLTÁN, CSA – CSÓKA ANNAMÁRIA, IZ – ILLYÉS ZOLTÁN, LA – LENGYEL ATTILA, ON – OUANPHANIVANH NOÉMI, SL – SOMAI LÁSZLÓ.

Eredmények

***Clematis integrifolia* L.:** Lábatlan: Hármashatár, a Kis-Bersek-hegy északi tövében, nádas fragmentum szélén. Leg.: BZ, 2007.06.15.

Korábban a Gerecséből csak a mogyorósbányai Kő-hegyről volt ismert a faj egyetlen töve (BARINA 2006: 138). Jelen előfordulási helyről BOROS (1949) az *Eriophorum*

angustifolium előfordulását jelezte, mely faj azonban sem a korábbi, sem újabb keresések nyomán nem került elő a jelentősen átalakított élőhelyről.

***Digitaria ciliaris* (RETZ.) KOELER:** Tatabánya: Herman Ottó Ált. Isk. előtt, út szélén, Leg.: LA, 2007.07.20. A Gerecse peremén, a hegység területéről nem ismert.

***Euphorbia maculata* L.:** Tokodaltáró: a falu központjában, a Polgármesteri Hivatal előtti buszmegálló járdarepedéseiben. Leg.: BZ, 2008.08.31. A Gerecse flórájára új.

***Melica altissima* L.:** Máty: Őrsi-hegy, gyomos, cserjés, hegylábi akácok szélén. Leg.: BZ, 2007.09.02.

Hazánkban elsősorban az Északi-középhegység peremén gyakoribb, a Dunazug területéről már csak egy-egy adata ismert, a Vértesből hiányzik, bakonyi adata (RÉDL 1942: 43) pedig régóta megerősítetlen. A Gerecse flórájára új.

***Orobancha hederæ* DUBY:** Baj: Lásas-hegy, a hegy északi részén, a Kecske-hegy felé eső völgy oldalában, sziklaerdőben, *Hedera helix*-en. Leg.: SL, 2007.06.16.

Atlanti-mediterrán, viszonylag széles elterjedésű (Irántól Írorszáig), azonban ritka faj (KREUTZ 1995). Hazánkban korábban csak a Balaton mellékéről volt ismert néhány pontról (MESTERHÁZY et al. 2003), majd KEVEY (1995) kimutatta a Dél-Alföldről is, KIRÁLY (2007: 37) szerint „kertekben (telepítve)” is előfordul. Adatunk a faj hazai elterjedését észak felé jelentősen kiterjeszti, a Gerecse flórájára új.

***Orobancha loricata* RCHB.:** Lábatlan: Búzás-hegy, száraz löszgyeppen, *Artemisia campestris*-en. Leg.: BZ, 2008.06.15.

A hegységből korábban csak a dorogi Kálvária-hegyről volt ismert; újabban előkerült állománya alig néhány töves. Hazánk egyik legritkább, kevéssé ismert *Orobancha* faja (KIRÁLY 2007: 37). Aktuális adatai nem találhatók az utóbbi évek florisztikai témájú publikációiban. A Dunántúli-középhegység területén végzett megfigyelések alapján a faj előfordul még a budai Hármashatár-hegyen, a pilisborosjenői Teve-sziklán, az esztergomi Kis-Strázsa-hegyen és a móri Csóka-hegyen (BARINA ined.) kis egyedszámú, többnyire veszélyeztetett állományokban.

***Plantago maritima* L.:** Héreg: a falu déli részén, a Tatabányára vezető főút, és az erről a faluba leágazó út szögletében, a korábban tervezett héregi lakópark területén, nedves réten, részben korábban kiásott házalapok helyén. Leg.: BZ, 2007.07.07.

A fajra, őszi kórók alapján, PINTÉR BALÁZS hívta fel a figyelmet. A hegység belsejéből kettő, míg pereméről (Baj) egy adata ismert (BARINA 2006), jelen előfordulása a hegység központjában, a Gerecse-hegy lábánál található. A termőhely alapján feltételezhetően természetes előfordulás.

***Orchis laxiflora* LAM.:** Tokodaltáró: „Homokbánya”. A volt bánya területén egy frissen ásott gödör peremén 1 tő. Leg.: BZ, CsA, IZ, ON; 2006.06.18.

A fajnak nincs biztosan a Gerecse területére eső adata (BARINA 2006: 458), ma legközelebb Esztergom mellől, a Kolozson túli dülő lápréjtéről ismert (BARINA 2003: 61).

***Seseli leucospermum* W. et K.:** Zsámbék: Csillag-hegy, felnyíló szarmata-mészkegyeppen, alig szobányi folton, néhány tő. Leg.: BZ, 2007.09.02.

A faj a Gerecsében korábban csak a déli dolomitterületről volt ismert, emellett sokfelé megtalálható mind a Budai-hegységben, mind a Pilisben. A zsámbéki adat érdekessége egyrészt, hogy szarmata mészkövön található (vö. KUN és ITTÉS 1995), másrészt pedig, hogy a nagyobb előfordulási tömbök között, szigetszerűen helyezkedik el.

***Solanum luteum* MILL.:** Tarján: a település északi szélén, a volt TSZ-től délre, a Héregi út mellett, patakparton. Leg.: BZ, 2006.10.09.

A Gerecse területéről egyetlen aktuális előfordulása volt ismert.

***Veratrum album* L.:** Vértestolna: Házi-rétek, legeltetett mocsárréten. Leg: LA, 2006.07.13. (fotó)

A szomszédos Vértesben a hegység északnyugati oldalán lefutó patakok mentén égeresekben, réteken többfelé megtalálható, a Gerecsében ezek a termőhelyek azonban hiányoznak, nedves rétek a medencékben, igen elszórtan és kis kiterjedésben találhatók. A Gerecse flórájára új.

***Viola elatior* Fr.:** Tatabánya: Koldusszállás, degradált, üde, vadetetőként hasznosított erdei tisztáson. Leg: LA., 2006.05.13. A Gerecse flórájára új.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetünket szeretnénk kifejezni PINTÉR BALÁZSNAK, amiért a *Plantago maritima* termőhelyére felhívta a figyelmünket, valamint a terepbejárásokban részt vevő kollégáknak.

IRODALOM – REFERENCES

- BARINA Z. 2003: Adatok az esztergomi Duna-ártér flórájához. *Kitaibelia* 8(1): 55–63.
- BARINA Z. 2006: *A Gerecse hegység flórájának katalógusa*. (Flora of the Gerecse Mountains). Magyar Természettudományi Múzeum és a Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 612 pp.
- BOROS 1949: *Florisztikai jegyzetek*. Kézirat, MTM Növénytár.
- KEVEY B. 1995: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VII. *Botanikai Közlemények* 82(1–2): 45–53.
- KIRÁLY G. (szerk.) 2007: *Vörös lista. A magyarországi edényes flóra veszélyeztetett fajai*. Szerzői kiadás, Sopron, 73 pp.
- KREUTZ C. A. J. 1995: *Orobanche. The European broomrape species*. Maastricht, Stichting Natuurpublicaties Limburg, 159 pp.
- KUN A., ITZÉS P. 1995: A *Seseli leucospermum* W. et K. és a nyílt dolomitsziklagyep (*Seseli leucospermum-Festucetum pallentis*) előfordulása szarmata mészkövön. *Botanikai közlemények* 82(1–2): 27–34.
- MESTERHÁZY A., BAUER N., KULCSÁR L. 2003: A kislépföldi bazalt tanúhegyek edényes flórája. *Tilia* 7–165.
- RÉDL R. 1942: *A Bakonyhegység és környékének flórája*. Magyar Flóraművek V., Veszprém, 157 pp.
- SIMON T. 2000: *A magyarországi edényes flóra határozója. Harasztok – Virágos növények*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 976 pp.

CONTRIBUTIONS TO THE FLORA OF GERECESE MTS (HUNGARY)

Z. Barina¹, A. Lengyel² and L. Somay³

¹Hungarian Natural History Museum, Department of Botany
Budapest; P.O.Box 222; H-1476, Hungary; barina@bot.nhmus.hu

²University of Pécs, Faculty of Sciences, Department of Systematic
and Ecological Botany and Botanical Garden
Pécs; Ifjúság útja 6.; H-7624, Hungary

³Institute of Ecology and Botany of the Hungarian Academy of Sciences, Department of Plant Ecology
Vácrátót; Alkotmány u. 2–4.; H-2163, Hungary

Accepted: 15 October 2008

Keywords: flora, Gerecse Mts, new localities

The authors show the new floristic result of their work in Gerecse Mts (North-Central Hungary). The paper discusses the occurrences of altogether 12 vascular plant species from the area of Gerecse Mts. Seven of the discussed species are reported for the first time from the study area, the others are usually rare and the new localities highly expand their known distribution there. The newly reported taxa are partly protected and/or regionally rare species (*Melica altissima*, *Orobanche hederæ*, *Orchis laxiflora*, *Veratrum album*, *Viola elatior*), each with high nature conservation significance, and partly are adventives and rare weed plants (*Euphorbia maculata*, *Digitaria ciliaris*).